

ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร

ในตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

Factors affecting the farmers' need for organic vegetables promotion

In the MaeFaekmai Sub-District, Sansai District, Chiang Mai Province

สรธน ธิติสุทธิ และ พุฒิสรรค์ เครือคำ*

Sorathon Thitisutthi and Phutthisun Kruekum*

คณะผลิตกรรมการเกษตร สาขาวิชาการพัฒนาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

Faculty of Agricultural Production, Department of Agricultural Development, Extension and Communications

Maejo University, Chiang Mai, Thailand 50290

*Corresponding Author: rungsun14@hotmail.com

Received: April 17, 2018

Revised: August 7, 2018

Accepted: August 20, 2018

Abstract

This research aimed to 1) Study socio-economic characteristics of farmers 2) Study the farmers' need for organic vegetables promotion 3) Study the factors affecting the farmers' need for organic vegetables and 4) Study the problems and suggestions the farmers' need for organic vegetables promotion in MaeFaekmai Sub-District, Sansai District, Chiang Mai Province This quantitative study was consisted of 399 farmers in MaeFaekmai Sub-District area as a sample group. Questionnaire for data collection. Obtained data were analyzed by using descriptive statistics and multiple regressions analysis.

From research findings, it was found that most of the informants were female, 54.36 years old on average, and elementary school graduates. They had 4 family members, most no family member of schooling age, and 3 household workforces on average. The informants had a household income for 7,636.59 Baht per month on average. They hold a household land area covering 4.08 rai on average. They had received agricultural information 19 times per month and contact agricultural extension workers once a month on average. They had participated of agricultural activities 1 times per month and village traditional activities twice a year on average. They had experience growing organic vegetables for 4 years on average and they had a high level benefit and most had a moderate level of knowledge and understanding about the Organic farming. Findings showed that the farmers in MaeFaekmai Sub-District had a high level of need for extension of the Organic farming. Factor effecting of the need for extension of the organic vegetable growing of the farmer; education, contact agricultural extension worker and participated of agricultural activities of farmers.

Regarding problems encountered, the following were found: 1) farm land is less most of the area is for rent; 2) use chemicals more convenient; 3) lack of funding and factors in Organic farming; 4) lack of knowledge in Organic farm; and 5) Organization that promote lack of follow-up advice and the farmers suggest that the project should be publicized and see the benefits. Should be do sample Organic farming in community. Should support production factor to the farmers. Should have training about Organic farming and officer should follow up the work closely and continuously.

Keywords: need for Extension, Organic Vegetable

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษา ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของ เกษตรกร 2) เพื่อศึกษาความต้องการรับการส่งเสริมการ ปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผล ต่อความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของ เกษตรกร และ 4) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของ เกษตรกร ในตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ เกษตรกรในพื้นที่ ตำบลแม่แฝกใหม่จำนวน 399 คน เก็บข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ ถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็น เพศหญิงมีอายุเฉลี่ย 54.36 ปี จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษาตอนปลาย มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีสมาชิกวัยเรียนในครัวเรือน มีจำนวนสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน มีรายได้เฉลี่ย 7,636.59 บาทต่อเดือน มีพื้นที่ถือครองใน ครัวเรือนเฉลี่ย 4.08 ไร่ มีการรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตร เฉลี่ย 19 ครั้งต่อเดือน มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตรเฉลี่ย 1 ครั้งต่อเดือน เข้าร่วมกิจกรรมและ ประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชนเฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี เข้าร่วม กิจกรรมเกี่ยวกับการทำการเกษตรเฉลี่ย 1 ครั้งต่อเดือน

เข้าร่วมการฝึกอบรมและศึกษาดูงานด้านการเกษตรเฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี เกษตรกรมีประสบการณ์การปลูกผักอินทรีย์ เฉลี่ย 4 ปี เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการปลูกผัก อินทรีย์ในระดับมากและเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกผักอินทรีย์อยู่ในระดับปาน กลาง ผลการศึกษาความต้องการรับการส่งเสริมการปลูก ผักอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลแม่แฝกใหม่ พบว่าอยู่ใน ระดับความต้องการมาก ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการ รับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร ได้แก่ ระดับการศึกษา การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตร

ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค ของเกษตรกร เกี่ยวกับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ ได้แก่ มีพื้นที่ทำ การเกษตรน้อยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เช่า การใช้สารเคมี สะดวกรวดเร็วกว่า ขาดแหล่งทุนและปัจจัยในการทำ การเกษตรอินทรีย์ ขาดความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ และหน่วยงานที่เข้าไปส่งเสริมขาดการติดตามให้ คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง และเกษตรกรเสนอแนะว่า โครงการส่งเสริมที่จัดขึ้นควรมีการประชาสัมพันธ์และ ชี้ให้เห็นประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับ ควรจัดทำแปลง ตัวอย่างเกษตรอินทรีย์ในชุมชน ควรสนับสนุนปัจจัยการ ผลิตแก่เกษตรกร ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำ เกษตรอินทรีย์ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมีการติดตาม งานอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ความต้องการรับการส่งเสริม, ผักอินทรีย์

คำนำ

ปัจจุบันกระแสความต้องการผลผลิตทางการเกษตรในระบบเกษตรอินทรีย์ กำลังมีความต้องการและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น ทั้งจากผู้บริโภคภายในและต่างประเทศ ในขณะเดียวกันเกษตรกรก็ต้องการความปลอดภัยจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร เนื่องจากการใช้สารเคมีจะเป็นอันตรายทั้งต่อตนเองและผู้บริโภค ดังนั้นจึงแสวงหาแนวทางที่จะทำให้สามารถเพาะปลูกพืชให้ได้ผลผลิตสูงและมีคุณภาพดีเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและต้องเป็นแนวทางที่จะสามารถผลิตให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยทั้งผู้ผลิต และผู้บริโภคช่วยรักษาสีเขียวและสามารถเป็นอาชีพได้อย่างยั่งยืนซึ่งก็คือ แนวทางการทำการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตแต่จะให้ความสำคัญกับการปรับปรุงดินเป็นอันดับแรก ด้วยการปรับปรุงดินให้มีความเหมาะสมในการเพาะปลูก เช่นเดียวกับดินในป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ และใช้หลักการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี โดยการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นวิธีการที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพแวดล้อมไม่เป็นอันตรายต่อเกษตรกรและผู้บริโภค สามารถให้ผลผลิตที่มีทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เป็นระบบเกษตรที่มีความยั่งยืนเป็นอาชีพที่มั่นคง (Department of Agriculture Extension, 2015) สถานการณ์การทำเกษตรอินทรีย์ทั่วโลกมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและผลผลิตที่ได้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคทั้งในและนอกประเทศมากขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยเฉพาะในประเทศญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา รัฐบาลไทยได้กำหนดนโยบายส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างรายได้เพิ่มพูนความเข้มแข็งของเกษตรกรและเพิ่มขีดความสามารถของภาคเกษตรกรในตลาดโลกมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 และมติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการของยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์ให้เป็น วาระแห่งชาติในปี พ.ศ. 2548 อีกทั้งให้ความสำคัญอย่างยั่งยืนกับการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ซึ่งมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนว

พระราชดำริ ซึ่งเป็นทางเลือกของการพัฒนาไปสู่ประโยชน์สุขของคนและสังคมอย่างยั่งยืน (Faculty of Science and Technology Thammasat University, 2008)

ปัจจุบันมีการใช้สารเคมีทางการเกษตรอย่างแพร่หลาย โดยที่เกษตรกรผู้ใช้อย่างขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้องและเหมาะสมจนทำให้มีสารพิษตกค้างในผักและผลไม้ที่วางจำหน่ายตามท้องตลาดทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากการใช้สารกำจัดศัตรูพืชในปริมาณที่มากเกินไป ความจำเป็นหรือมีการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชร่วมกันหลายชนิดหรือการเก็บผลผลิตก่อนครบกำหนดระยะเวลาที่กำหนดหลังจากการใช้สารเคมีทำให้สารเคมีดังกล่าวยังสลายตัวไม่หมดตามช่วงเวลา ทำให้เกิดการตกค้างในผลผลิตทางการเกษตรได้ และเมื่อคนเราได้รับสารเคมีทางการเกษตรเข้าไปในปริมาณน้อยๆ แต่บ่อยครั้งทำให้เกิดการสะสมเพิ่มปริมาณมากขึ้นจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเซลล์มะเร็ง ลูกหลานไปยังส่วนต่างๆของร่างกายได้ เช่น มะเร็งของตับ มะเร็งของลำไส้ เป็นต้น (Withun Panyakun, 2004) ดังนั้นเกษตรกรที่หันมาทำเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องพัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและการบริหารจัดการฟาร์มของตนเองเพิ่มขึ้นด้วย เกษตรอินทรีย์จึงเป็นแนวทางแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา เพราะเกษตรกรต้องสังเกต ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และ สรุปบทเรียนเกี่ยวกับการเกษตรของฟาร์มตนเอง ซึ่งจะมีเงื่อนไขทั้งทางด้านกายภาพ รวมถึงเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น เพื่อคัดสรรและพัฒนา แนวทางเกษตรอินทรีย์ที่เฉพาะและเหมาะสมกับฟาร์มของตัวเองอย่างแท้จริง เนื่องจากปัญหาในการทำเกษตรอินทรีย์ ว่าผลผลิตจะไม่ออกทั้งปีแต่ออกตามฤดูกาล เพราะเกษตรอินทรีย์เป็นการทำเกษตรที่พึ่งพาอาศัยธรรมชาติมากกว่าการฝืนธรรมชาติซึ่งจะทำให้ไม่ใช้สารเคมีมากขึ้นไปด้วยและราคาผลผลิตจะสูงกว่า เพราะแม้จะใช้ปัจจัยในการผลิตลดลงแต่ต้องใช้แรงงานในการดูแลและเอาใจใส่มาก (Chanuan Rattanavaraha, 2007) เกษตรอินทรีย์ของไทยมีปัญหาและอุปสรรคอยู่ 2 ประการคือ ปัญหาด้านการผลิต เนื่องจากการผลิตเกษตรอินทรีย์

ยังเป็นการผลิตในลักษณะขนาดเล็ก เกษตรกรยังไม่สามารถผลิตในระดับใหญ่ได้ และการทำเกษตรอินทรีย์ยังมีความเสียหายของผลผลิตสูงกว่าเนื่องจากไม่ได้ใช้สารเคมี ทำให้ปริมาณผลผลิตต่อไร่ต่ำและมีต้นทุนการผลิตสูง ส่งผลให้ปริมาณสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ออกสู่ตลาดน้อย ส่วนปัจจัยที่สองคือ ปัญหาด้านการตลาดสำหรับตลาดในประเทศยังคงมี กลุ่มผู้บริโภคที่จำกัด เนื่องจากสินค้าเกษตรอินทรีย์ยังราคาสูง ขณะเดียวกันประชาชนยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ไม่มากเท่าที่ควร สำหรับตลาดส่งออกของไทยยังคงเผชิญอุปสรรคสำคัญ คือ ปัญหาการผลิตให้ได้มาตรฐานตามแนวทางการผลิตเกษตรอินทรีย์ ให้เป็นที่ยอมรับตามหลักสากล (Kasikorn Research Center, 2011)

พื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีกลุ่มเกษตรกรที่ทำการเกษตรที่ต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์และเกษตรกรที่สนใจเดินตามแนววิถีเกษตรอินทรีย์เพื่อการทำเกษตรกรรมที่ยั่งยืน และ เพื่อผู้บริโภคที่ต้องการบริโภคผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่สะอาดปลอดภัยจากสารเคมีทางการเกษตร ซึ่งจะช่วยลดปัญหา เกี่ยวกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร โดยการพิจารณาถึงลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ศึกษาความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ นอกจากนี้ยังศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรจึงเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับการนำข้อมูลที่ได้จากการทำวิจัยไปใช้ในการวางแผนงานส่งเสริมการปลูกพืชในระบบอินทรีย์ของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียงอื่นๆ ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งมีการดำเนินการดังนี้ 1) กลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกรในพื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1,192 คน ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1967) คำนวณโดย ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง 399 คน 2) เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจาก 2 แหล่งคือ ข้อมูลทุติยภูมิหรือข้อมูลมือสอง จากเอกสาร รายงานการวิจัยและข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร จำนวนเกษตรกร จากสำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย จำนวน 399 ชุด โดยการเก็บโดยตรงจากเกษตรกรเป็นรายบุคคล 3) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณข้อมูลที่รวบรวมได้เมื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Science : SPSS/PC) การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติแบ่งออก ดังนี้ คือ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร อธิบายโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งประกอบด้วยสถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) วิเคราะห์ระดับความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรอธิบายโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งประกอบด้วยสถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมกับความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และ

4) วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร ในตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ สรุปผลในลักษณะของการบรรยายรายงาน โดยการพรรณนา การวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยในเดือนตุลาคม 2560 ถึง กันยายน 2561

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน ส่วนใหญ่ในครัวเรือนเกษตรกรไม่มีสมาชิกในวัยเรียน มีจำนวนสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน และมีรายได้เฉลี่ย 7,636 บาทต่อเดือน มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 4 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สำหรับการเกษตร และเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัย มีการรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตรเฉลี่ย 19 ครั้งต่อเดือน ซึ่งมีการรับรู้ทางวิทยุและการชมโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 1 ครั้งต่อเดือน เข้าร่วมกิจกรรมและประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชนเฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี และเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการทำการเกษตรเฉลี่ย 1 ครั้งต่อเดือน เกษตรกรมีการเข้าร่วมการฝึกอบรมและศึกษาดูงานเฉลี่ย 1 ครั้งในรอบ 1 ปี เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกผักอินทรีย์เฉลี่ย 4 ปี ในส่วนของการได้รับประโยชน์จากการปลูกผักอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการปลูกผักอินทรีย์อยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกผักอินทรีย์ อยู่ใน

ระดับปานกลาง สำหรับความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์อยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรโดยการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระหลายตัวว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางใด (เชิงบวกหรือเชิงลบ) กับตัวแปรตามและมีระดับความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด โดยใช้ตัวแปรอิสระ 14 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้ในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรในครัวเรือน การรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตร การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การเข้าร่วมประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการทำการเกษตร ประสบการณ์การเข้าร่วมอบรมและดูงานด้านการเกษตร ประสบการณ์การปลูกผักอินทรีย์ และความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ เพื่อหาความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือ ความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่ พบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.80 ที่จะก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยตัวเอง (Multicollinearity) อันเป็นการละเมิดข้อสมมุติฐานที่กำกับเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Suchart Prasitratasin, 2003)

Table 1 The result multiple regression analysis Factors affecting the farmers' need for organic vegetables promotion in Maefaekmai Sub-District, Sansai District, Chaing Mai Province

Independent variable	Dependent variable		
	Need of Farmer		
	b	t	Sig
1. Sex	.022	1.880	0.061
2. Age	-.001	-1.295	0.196
3. Education level	.052	2.829	0.005**
4. Family member	-.010	-1.638	0.102
5. Family Labor member	.007	0.902	0.368
6. Family income	.000	-.736	0.462
7. Holding land area	-.003	-1.775	0.077
8. Received agricultural information	.000	0.495	0.621
9. contact with extension officer	-.023	-2.431	0.016*
10. Participate of community traditional activities	.001	0.077	0.939
11. agricultural activities	.043	3.321	0.001**
12. training and educational tour	.002	0.343	0.732
13. Experience in organic	.001	0.896	0.371
14. Knowledge in Organic Plantation	-.003	-1.081	0.280
Constant	4.007	64.984	0.000
R²		0.109	10.9 %
F		3.348	
Sig. F		0.000	

* Statistically significant level at 0.05 ** Statistically significant level at 0.01

จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ระดับการศึกษา การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการทำการเกษตร มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 คือ ความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรและการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว ได้แก่ ระดับการศึกษา การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการทำ

การเกษตร จะมีผลต่อคะแนนความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร ประมาณ 10.9 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นโดยเฉพาะเกษตรกรที่ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับจะมีความสนใจและให้ความสำคัญกับการปลูกพืชผักในระบบอินทรีย์มากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าหรือผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือเลยซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Suphattra Khananit (2017) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยที่มี

ความสัมพันธ์กับความต้องการของเกษตรกรต่อการได้รับการพัฒนาการเกษตรจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทอง (อบต. ห้วยทอง) อำเภอเวียง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อความต้องการของเกษตรกรต่อการได้รับการพัฒนาการเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับการศึกษาของ Phahol Sakkat and Phutthisun Kruekum (2017) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกทำการเกษตรแบบเคมีหรือแบบอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อการเลือกทำการเกษตรแบบเคมีหรือแบบอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ในส่วนของการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีผลในทิศทางตรงข้าม สามารถอธิบายได้ว่า เกษตรกรที่มีจำนวนครั้งในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรน้อยในรอบเดือนที่ผ่านมาจะมีความต้องการได้รับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์มากกว่าเกษตรกรที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจำนวนมากครั้งกว่า จากการศึกษาของ Suphattra Khananit (2017) ซึ่งได้ศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการของเกษตรกรต่อการได้รับการพัฒนาการเกษตรจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทอง (อบต. ห้วยทอง) อำเภอเวียง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษา พบว่า การติดต่อและได้รับข่าวสารจากบุคคลมีผลต่อความต้องการของเกษตรกรต่อการได้รับการพัฒนาการเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตร สามารถอธิบายได้ว่าเกษตรกรที่มีประสบการณ์หรือเคยเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรจะให้ความสำคัญและมีความสนใจในกิจกรรมการส่งเสริมการปลูกผักในระบบอินทรีย์มากกว่าเกษตรกรที่ไม่เคยมีประสบการณ์หรือผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเลย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Patiphon Tueyot and Praphaphon Singkharat (2012) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อโครงการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลสันผีเสื้อ อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ประสบการณ์

ในการทำการเกษตรของเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในประเด็นด้านการติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลสันผีเสื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับการศึกษาของ Phutthisun Kruekum (2017) ที่ได้ศึกษา การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบเกษตรดีที่เหมาะสมในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตรมีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบเกษตรดีที่เหมาะสม

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพบความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรสามารถนำมาพยากรณ์คะแนนความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการปลูกพืชผักในระบบอินทรีย์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถสรุปเป็นสมการถดถอยพหุระดับความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรได้ดังนี้

$$Y = a + b_3x_3 + b_9x_9 + b_{11}x_{11}$$

ความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร = $4.007 + 0.052$ (ระดับการศึกษา) $- 0.023$ (การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร) $+ 0.043$ (การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตร)

สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าระดับการศึกษาของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงจากสมการ 1 คะแนน จะทำให้ความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์เปลี่ยนแปลงไป 0.052 คะแนนโดยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนจำนวนครั้งในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไป 1 คะแนนจะทำให้ความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์เปลี่ยนแปลงไป -0.023 คะแนนโดยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงข้าม ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตรของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไป 1 คะแนนจะทำให้ความต้องการรับ

การส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์เปลี่ยนแปลงไป 0.043 คะแนนโดยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน

ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมปลูกผักอินทรีย์ พบว่าเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เช่า การใช้สารเคมีสะดวกรวดเร็วกว่า ขาดแหล่งทุนและปัจจัยในการทำเกษตรอินทรีย์ ขาดความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ และ หน่วยงานที่เข้าไปส่งเสริมขาดการติดตามให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง และเกษตรกรเสนอแนะว่า โครงการส่งเสริมที่จัดขึ้นควรมีการประชาสัมพันธ์และชี้ให้เห็นประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับควรจัดทำแปลงตัวอย่างเกษตรอินทรีย์ในชุมชน ควรสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกร ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ และ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมีการติดตามงานอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยมุ่งเน้นการศึกษาความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่โดยผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการศึกษาข้อมูลความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร และการศึกษาหาปัจจัยต่างๆที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรเป้าหมาย รวมทั้งยังได้ศึกษาถึง ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ในตำบลแม่แฝกใหม่ ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเตรียมพื้นที่ปลูก 2) การปลูกปฏิบัติดูแลรักษา 3) การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และ 4) การตลาดและการแปรรูป โดยภาพรวมอยู่ในระดับความต้องการมาก ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร ได้แก่ ระดับการศึกษา การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

การเกษตร และ การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตรของเกษตรกร สำหรับ การศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมปลูกผักอินทรีย์ ที่สำคัญได้แก่ เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย มีการใช้สารเคมีในการผลิตมาก ขาดแหล่งทุนและปัจจัยการผลิตในระบบอินทรีย์ ขาดความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ และ หน่วยงานขาดการติดตามงานส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และเกษตรกรเสนอแนะว่า ควรจัดทำแปลงตัวอย่างระบบเกษตรอินทรีย์ในหมู่บ้านหรือชุมชน ควรสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมีการติดตามงานอย่างใกล้ชิดและมีความต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษาครั้งนี้ ระดับการศึกษาของเกษตรกร มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่จบการศึกษาสูงจะมีความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์มากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ดังนั้น ในการจัดทำโครงการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ในระบบอินทรีย์ในพื้นที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรให้ความสำคัญกับเกษตรกรอย่างเท่าเทียมกันแต่อาจเริ่มต้นโครงการนำร่องงานส่งเสริมในกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการศึกษาก่อน เมื่อประสบผลสำเร็จแล้วค่อยขยายสู่งานส่งเสริมเกษตรกรในรายอื่นๆต่อไป

2. จากผลการศึกษาครั้งนี้ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร มีความสัมพันธ์ในทางลบกับความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีจำนวนครั้งในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในรอบเดือนน้อยจะมีความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์มากกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนครั้งในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากกว่า

ดังนั้น ในการจัดทำโครงการพัฒนาและส่งเสริมการปลูกพืชผักในระบบอินทรีย์ในพื้นที่ควรมีการพิจารณาปัจจัยเกี่ยวกับการติดตามงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การเข้าหาเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งต้องมีการบูรณาการงานร่วมกันทั้งส่วนของเกษตรกร ชุมชนและหน่วยงานส่งเสริมการเกษตร

3. จากผลการศึกษาค้นคว้า การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการทำการเกษตร มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมการเกษตรมากจะมีความต้องการรับการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์มากกว่าเกษตรกรที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรน้อยกว่า ดังนั้นในการจัดทำโครงการพัฒนาและส่งเสริมการปลูกพืชผักอินทรีย์ในพื้นที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการกระตุ้นและประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเข้าร่วมในกิจกรรมในระยะเริ่มต้นอย่างทั่วถึงและขยายสู่งานส่งเสริมการผลิตในเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายงานส่งเสริมอย่างกว้างขวางรวมทั้งขยายไปสู่เกษตรกรในพื้นที่อื่นๆเพิ่มขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ คณาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาสาขา การพัฒนาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ให้การสนับสนุนการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลและการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณ ผู้นำชุมชนและเกษตรกรในเขตพื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Department of Agriculture Extension. 2015. **Organic vegetable cultivation farming system**. [Online]. Available <http://www.kasetkawna.com/article/194> (21 November 2017). [in Thai]
- Faculty of Science and Technology, Thammasat University. 2008. **Organic farming**. [Online]. Available http://www.scitu.net/rt/?page_id=974 (21 November 2017). [in Thai]
- Chanuan Rattanavaraha. 2007. **Sustainable Agriculture of Organic Farming**. Bangkok: Department of Agriculture Thailand Ministry of Agriculture and Cooperatives. [in Thai]
- Patiphon Tueyot and Praphaphon Singkharat. 2012. **Participation of Farmers Agricultural to Extension Program of San Phi Suea Municipal District, Mueang Chiang Mai District, Chiang Mai Province**. Master Dissertation. Maejo University. 97 p. [in Thai]
- Phahol Sakkatat and Phutthisun Kruekum. 2017. Factors Related to Organic or Chemical Farming of Farmer in Chiang Mai Province. **Journal of Agricultural Research and Extension** 34 (2): 66-77. [in Thai]

- Phutthisun Kruekum. 2017. Development of Participatory Process of Farmers in Promotion of Vegetables and Fruits under the System Good Agricultural Practice. **Journal of Agricultural Research and Extension** 34 (1): 69 – 80. [in Thai]
- Withun Panyakun. 2004. **Organic Farming with Global Warming**. Bangkok: Earth Net Foundation. [in Thai]
- Kasikorn Research Center, 2011. 2011. **Risk Factors of Organic Farming**. KASIKORN Research Center Company Limited. [in Thai]
- Suchart Prasitratsin. 2003. **Social Research Methodology**. Bangkok: National Institute of Development Administration. 159 – 172 p. [in Thai]
- Suphattra Khananit. 2017. Farmers' Needs for Receive Development Agricultural Wa Thong Sub District Administration Organization. **Khon Kaen Agriculture Journal Faculty of Agriculture Khon Kaen University**. 45 (1) [in Thai]
- Yamane, Taro. 1973. **Statistics: an introductory analysis**. 3. S. I. Harper International. 886 p.